

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző: *Jhem Aurél*
Cím: *Operai állapotok*

Osztályozás

Tárgy

792

Hely

Operaj

Idő

"1925"

Személy

Operai állapotok

Magyarország

Bm

1925. 6. 28.

(Köt. v. füz.) (Oldal)

Bezárultak az Operaház kapui. Ami kéthónapos fegyverszünetet jelent első zenei műintézetünk viaszatlan háborúságában. Elmúlt egy válságos esztendő, de tartunk tőle, hogy még súlyosabb válságok küszöbén állunk. A kétarcú Jánusz nem tudja, merre nézzen. Ha visszafelé pillant, olyan sivár, szomorú szezon lát, melynek még az Opera viharverte történetében sincs párja, ha előre tekint, a bizonytalanság szürke, gomolygó felhői merednek eléje. A nagy bizonytalanságban csak az bizonyos, hogy gyönyörűen fejlődő énekes színházunk dolgát alaposan elrontották s ember legyen, aki rendet teremtsen ebben az ijesztő rendetlenségben, kuszáltságban, felfordultságban. A kishitűek — s az Opera körül ma mindenki kishitű — a jövő fellegfátyola mögött egy összeomló Wallhallát sejtnek, melyhez nem vezet semmiféle remény szivárványhidja.

Ez alkalommal is, mint már oly sokszor, maga a színház nem tehet a válságról, melybe belesodródott. A művészek dolgoztak, a közönség szimpátiája nem csökkent, alig másfél évvel ezelőtt még olyan sikerei voltak az Operának, mint a *Farsangi lakodalom* és a *Parszifál*. Egy büne volt a vezetőségnek: az infláció alatt szórta a pénzt, ami viszont demoralizálta a személyzetet. Mikor az állandó valuta egyszerre határt szabott ennek a könnyed bőkezűségnek, kellemetlen fix keretek közé kellett szorítani az éneklő és muzsikáló urak és hölgyek csapongó követeléseit. Nehéz volt a feladat, de nem lehetetlen. Ha akkor a vezetőség — kormány és intendáns — tapintattal, ügyességgel, guvernementális előrelátással s főképp a művészek sajátos nyelvével beszélve, *őszintén* intézte volna a dolgokat, rövidesen rendet lehetett volna teremteni. De nem ez történt. A bohém könnyedséget hir-

telen bürokratikus szigor követte. Ebben a szigorban pedig nem volt meg a kellő őszinteség. Történtek megalkuvások és félmegalkuvások, melyek csakhamar megbosszulták magukat. Már a múlt évadot is csak úgy nyithatták meg, hogy egyesekkel és egész testületekkel valóságos paktumokat, egyezményeket kötöttek, föltételekkel, ígérekkel, klauzulákkal. Azok a pénzügyi tekintélyek, akik az előirányzatokat megállapították, nem lévén színházi szakemberek, nem számoltak bizonyos eshetőségekkel s novemberben kipattant a lesújtó valóság, hogy az elképzelt keretek közt nem elegendő a pénz az Opera fenntartására. A büdzsé ingatag... Ez a vezérmotívum harsogott bele éles disszonanciával az Opera minden előadásába.

Ősz óta szakadatlan a válságok láncolata az Operaházban. Szinte állandó rovatává lett lapunknak is és nem ismétljük itt, amit annyiszor megírtunk. Márciusra úgy elmérgeződött a helyzet, hogy a zenekar sztrájkja miatt a színházat be kellett zárni.

Nem tudjuk, a többi előzmény, vagy pedig a sztrájk maga érlelte-e meg a kormányban az Opera radikális »leépítésének« a gondolatát. Bárhonnan ered, művészietlen és antikulturális gondolat, ha olyan mértékben kívánják, ahogy most a keresztülvitelét látjuk. Szabadítsák meg az Operát minden fölöslegtől. Küldjék el a protekciós, a tehetségfelen, az öreg tagokat. Ez helyes. A publikum és a sajtó ezt sürgeti évek óta. Könnyebbülést, tehermentesítést, sőt színvonalbeli emelkedést jelent. De a kormány nem ezt, illetve nemcsak ezt akarja. A kormány a budapesti magyar királyi Operaházat egy kis német vi-

déki Opera kereteire akarja összehangszeríteni, még pedig úgy, hogy *egyszerre huszonöt magánénekest bocsát el*. Eddig hatvanöt szólistája volt a színháznak, ezentul lesz körülbelül harminc. Az egyik végtel után következik a másik.

A jövő fogja megmutatni, lehet-e harminc énekesrel fenntartani az Operaház üzemét. (Németországban könnyebb: ott a kis színpadok bármikor és bárholonnan kaphatnak kölcsön vendégeket.) Ha nálunk a redukiót *lassan és fokozatosan* vitték volna keresztül, talán egy-két év alatt leszállhattak volna a létszámmal harmincra. Egy csapásra, átmenet nélkül a szólisták közel ötven százalékát kivonni a repertoárból: olyan emberek ötlete vagy rögeszméje, akik színházi kérdésekben egyáltalán dilettánsok s a budapesti Opera viszonyait speciálisan nem ismerik. Mert mit jelent ez a gyors redukió? Azt, hogy a szezon megnyitásakor *néhányszáz szerep lesz betöltetlen*. Csak hevenyészve néztük át néhány opera szereposztását. A *Farsangi lakodalom*-ból tizenegy, a *Varázsfuvola*-ból kilene, a *Traviatá*-ból öt, a *Walkür*-ből öt szereplő fog hiányozni. *Carmen*-ből például nem lesz meg, a címszereplőt kivéve, a második felvonás egész kvintettje. Igaz, hogy a gazdátlan-ná vált szerepek közt sok az ugyanevezett kicsi szerep. Nem változtat a dolgon. Sőt, legtöbbször ezek a kicsi szerepek a legkényesebbek s a legrutinosabb énekeseket kívánják. Arra gondolni sem lehet, hogy ilyesmire az operaiskola növendékei alkalmazhatók volnának. Az új direktor, a szimpatikus és tehetséges *Radnai Miklós* nem is sejtí, mennyi korrepetálás, rendpróba,

játékpróba, zenekari és színpadi részpróba kell az ilyen hiátusok betöltésére. Csupa energiapazarlás és idővesztés, ami egyszerismind pénzvesztés is. Az egész játékrend és együttes darabokra hullott. Össze kell ragasztani, mint egy eltört porcellánvázat. S ezenfelül az új igazgató havonként egy-egy bemutatót ígér! Abban reménykedik, hogy a szerződött tagok a nyári szünetben mind be fogják tanulni a rájuk osztott leckét. Hogyan? Magukkal vigyék nyaralni a karmestereket és korrepetitorokat? Saját maguk tanulják be a szerepeket, hát van a világon — egy-két kivétellel — olyan legelsőrangú énekes, aki egymagában képes tanulni?

A gonosz augurok már mostan kacagnak ezeken a hiu ábrándokon. Száz és kétszáz aranykoronás fizetésekért a budapesti énekesektől nyolc- és tizszeres munkát követelni! Erős művészi tréning után talán lehetséges. De ma, az eddigi operai fegyelemhez és munkarendhez szokott, elkényeztetett személyzettel szemben ilyen követelésekkel fellépni — minő naivság! Radnai, elvárjuk tőle, felvette programjába a legszigorubb fegyelem megteremtését. A fegyelem azonban hosszú, kitartó, következetes akarás és munka eredménye. Hónapokat, éveket követel. És a szezon — sajnos, októberben meg kell kezdeni...

Itt tévedtek azok, akik még ma is hiszik, hogy ilyen leépítés egy tollvonással, egy cézári parancsszóval, máról holnapra megvalósítható. Színház nem hivatal. Ott nem lehet létszámapasztást rendletekkel elintézni. Aktákat lehet rövid uton átszignálni a másik fogalmazóra, szerepeket a másik művészre nem,

Jó lesz revidálni az első szanálási rohamban rögtönzött B-listát. Egy csomó név van rajta, melyek mindegyike tiz-tizenöt »nagy« szerepet, vagy husz-huszonöt »kis« szerepet jelent, ami egyre megy, illetve egyenlő értékű és jelentőségű. S akik ezeket a szerepeket tudják, legnagyobbbrást erős magyar érzésű, keresztény művészek. Éppenséggel nem szolgáltak rá, hogy egy »leépítés« fikciója miatt pályafutásuk derékon töressék ketté. *Bihóy Zóra, Bodor Karola, Dömötör Iona, Nagy Izabella, Malczky Bianka, Kiss Edith, Desseffy Bella, Palló Imre, Pusztay Sándor, Szentmihályi Tibor* — mindezekre nem lesz szüksége a színháznak? Ugy tudjuk, *Medek Anna, Sebecők Sári, Sándor, Erzsi,*

Marsalkó Rózsi, Gábor József, Székelyhídy Ferenc, Szemere Árpád sem állapodtak még meg a direkciónal. El lehet nélkülük képzelni az Operaház együttesét? Ennyire kötelező volna a német vidéki színvonal? *Bodor Karola* és *Pusztay Sándor* visszاسzerződtetésére, mint halljuk, történtek is már legujabban lépések. A minisztérium s a direkciónem lehet végzetesen következetes.

Vizsgálja át *Radnai igazgató* még egyszer és tüzetesen azt a szereposztástervezetet, melynek alapján lajstromait első alkalommal összeállította. Most már közel két hónapja foglalkozik operai kérdésekkel, bizonyára sok mindent más megvilágításban lát, mint akkor, mikor mint *homo novus* lépett át a zeneszerzés elméleti tudományából a szinidirektorság gyakorlati mesterségébe. Okvetlenül talál majd kivetni és javítani valót első vázlatain. Előzze meg a szükségét: egy áthidalás, mely idejekorán történik, többet ér, mint a kényszer, melyet az utolsó perc diktál. S nem jutott eszébe a fiatal direktornak, hogy a kitűnő *Márkus László* mellett olyan intéző és adminisztratív segítőársat biztosítson a maga számára, mint amelyen a színházról önként megvált *Mihályi Ferenc*? Alig van épp ma az Operában bármire akkora szükség, mint *Mihályi* abszolút pártatlanságára, gyakorlati szakismeretére, törhetetlen munkaerejére, mindenre kiterjedő tapasztalataira. Az ő segítő keze valóságos életbiztosítást jelent olyanok számára, akik ma az operai igazgatóság szaltomortáléjára vállalkoznak.

Rengeteg sok részletkérdésre lehetne még kiterjeszkednünk. Az operai helyzet olyan bonyolult, amilyen még sohasem volt. Hisz nem kevesebbről van szó, mint arról, hogy az Operaház kiadásait az idei ötvenmilliárd koronáról huszhatmilliárdra csökkentésék. Legjobb volna, ha a pénzügyminisztert neveznék ki operai igazgatóvá.

Kern Aurél